

Magyarország és a nemzetközi fejlesztési együttműködés

Bassa Zoltán

Az elmúlt hetekben, hónapokban a szakmai közvélemény figyelmét az ENSZ millenniumi fejlesztési céljainak elérésében eddig elért eredmények idejének összesítése, a szélesebb nyilvánosság érdeklődését pedig a 2004. decemberi cunami katasztrófa irányította rá a segélyezésre, illetve általában a nemzetközi fejlesztési együttműködésre. Ma már – az ENSZ mellett – a fejlett országokat tömörítő OECD és az Európai Unió is, elvárja, hogy tagországai állami költségvetési forrásaik egy részének felhasználásával is részt vállaljanak a nemzetközi fejlesztési együttműködésben és segélyezésben. Ezt nevezik hivatalos fejlesztési támogatásnak (ODA, *Official Development Assistance*). A nemzetközi fejlesztési együttműködés tartalmában egyáltalán nem új tevékenység Magyarország számára. A mai nemzetközi elvárások által pontosan meghatározott, összehangolt és átlátható tevékenység azonban csak az EU-csatlakozással, 2004-ben valósult meg.

A Magyar Köztársaság kormánya 2001-ben koncepciót fogadott el a magyar nemzetközi fejlesztési együttműködési politika kialakításáról. A 2002-ben és 2003-ban hozott kormányrendeletek és -határozatok alapján mára létrejöttek a nemzetközi fejlesztési együttműködési politika megvalósításának szervezeti, jogi és pénzügyi alapjai. 2002 októberében kezdte meg munkáját a Külügyminisztérium *Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Főosztálya*. A főosztály és munkabizottságai, valamint egy tárcaközi bizottság feladatai közé tartozik a nemzetközi fejlesztési együttműködés költségvetési előirányzata rendeltetésszerű felhasználásának biztosítása, a közreműködés a pályázatok kiírásában és elbírálásában, a nemzetközi fejlesztési programok, a kül- és biztonságpolitikai, valamint a külgazdasági célok összehangolásának elősegítése. Az egyes minisztériumoknál kijelölték a nemzetközi fejlesztési együttműködéssel foglalkozó szervezeti egységeket. Minden tárcának pontos kimutatást kell vezetnie a Külügyminisztérium által megadott szempontok alapján saját nemzetközi fejlesztési tevékenységéről.

A hazai vállalkozói és civil szférának a nemzetközi fejlesztési együttműködésbe történő hatékony és átlátható bevonása érdekében a Külügyminisztérium először 2003-ban írt ki pályázatot

hazai civil szervezetek és vállalatok számára. A pályázati kiírás meghatározta a projektekhez adható maximális támogatás mértékét, és előírta, hogy a pályázónak tizszázalékos önrésszel kell hozzájárulnia a projekt költségeihez.

Az elmúlt években az éves szinten mintegy ötmilliárd forintba becsült állami kiadásnál többet nyújtanak a civil szervezetek és a magánvállalatok a nemzetközi fejlesztési együttműködés különböző formáin keresztül. *Melyek ezek a formák?*

A legismertebb fejlesztési együttműködési tevékenység a *humanitárius segély*, amikor egy természeti vagy humanitárius katasztrófa idején valamely magyar segélyszervezet élelemmel, gyógyszerrel, ruhával támogatja a rászorulókat.

A *fejlesztési projektek* keretében magyarországi segélyszervezetek, magánvállalatok és állami szakértők szerepet vállalnak iskolák, kórházak és más oktatási, egészségügyi, szociális, kulturális, állami intézmények kialakításában és működtetésében. Más esetekben eszközökkel, berendezésekkel, technológiával látják el őket.

A *technikai együttműködés* keretében szakembereket küldünk, hogy szaktudásukat, a különböző mezőgazdasági, környezetvédelmi, telekommunikációs technológiákat, egy-egy demokratikus intézményi formát vagy éppen a gazdasági átmenet tapasztalatait megismertessék a helyi szakemberekkel. E keretbe tartozik, hogy külföldi diákok és szakemberek magyarországi képzését vállaljuk egyetemi szinten vagy ennél magasabb szintű szakmai oktatás, tréning formájában.

A *kötött segélyhitelezést* kedvezményes feltételekkel nyújtjuk, amely tartalmaz vissza nem térítendő segélyelemet is. E támogatás „kötött”, mert kikötjük, hogy magyar vállalatól szerezzék be a szükséges eszközöket. A segélyelem-tartalmú hitelezés megkönnyíti a magyar vállalatok számára a kis- és közepes volumenű beruházások (húszmillió eurónak megfelelő projektösszegig) végrehajtását a partnerországokban.

A nemzetközi fejlesztési együttműködéshez tartozik, hogy *elengedjük egyes országok Magyarország felé fennálló tartozásainak egy részét vagy egészét*. Elsősorban olyan adósságok elengedéséről van szó, amelyek visszafizetése reményte-

lenné vált. Egyre gyakoribb, hogy a fennmaradó, el nem engedett tartozást segéllyé vagy kötött segélyhitellé alakítjuk át. Így az elhidegült pénzügyi kapcsolatok helyébe a különböző okból, de mindkét fél számára előnyös, a kapcsolatoknak új irányt és lendületet adó fejlesztési együttműködés lép.

Magyarország gazdasági ereje elmarad a legtöbb jelentős segélyező országétól, de vannak országok és szakterületek, ahol sokat tehetünk. Ezek köre nem olyan széles, mint a nálunk gazdagabb segélyező országok esetében. Ugyanakkor viszonylag szerény összegekkel is hozzá lehet járulni más országok fejlődéséhez. A magyarországi szakemberek több területen kiváló szaktudása nehezen mérhető pénzben.

Magyarország nemzetközi fejlesztési együttműködési politikája messzemenőig figyelembe veszi hazánk külpolitikai, biztonságpolitikai és gazdasági érdekeit. Kiemelt fontosságú Délkelet-Európa stabilitása. Ezért játszik kitüntetett szerepet fejlesztési politikánkban Szerbia és Montenegró, valamint Bosznia-Hercegovina. További stratégiai partnereink Vietnám és a Palesztin Nemzeti Hatóság. A világ legszegényebb országai közül Etiópia, Jemen, Kambodzsa, Laosz fogad magyar segélyeket és fejlesztési projekteket. További partnerországok: Macedónia, Ukrajna, Moldova, Kirgisztán, Mongólia és Kína. Közreműködünk a gazdasági átmenetet végrehajtó, demokratizáló országok reformjaiban. Nemzetközi kötelezettségvállalást jelent Irak és Afganisztán fejlesztése.

2004-ben elkezdődött a kétoldalú szerződések előkészítése a partnerországokkal, első lépésben a fent említett négy stratégiai partnerországgal. Olyan kormányközi keretmegállapodás megkötése a cél, amely tartalmazza az együttműködés elveit, célkitűzéseit, fő területeit és a támogatás folyósításának módozatait, illetve a garanciavállalást a projektek fenntartható működéséhez. A tapasztalatok szerint a felsorolt, összesen 16 ország nagy többsége kedvezően fogadta támogatási szándékunkat, és készséget mutat együttműködési megállapodás megkötésére.

Magyarország vállalta, hogy tagországgént nemzetközi fejlesztési együttműködési politikáját összhangba hozza az OECD és az EU elveivel és gyakorlatával. Fokozatosan növeljük a fejlesztésre fordított állami kiadásokat, figyelembe véve gazdasági, szociális és költségvetési helyzetünket, lehetőségeinket. Hazánk vállalta azt is, hogy egyre inkább magáévá teszi azokat a célkitűzéseket, amelyeket az ENSZ millenniumi nyilatkozata és a millenniumi fejlesztési célok kijelöltek, és aktívan hozzájárul megvalósításukhoz.

Magyarország 1996-ban csatlakozott az OECD-hez, de még nem tagja a szervezet Fejlesztési Támogatási Bizottságának, a DAC-nak, mivel a fejlesztési együttműködésre fordított összegek hazánkban még nem érik el a GDP 0,2%-át.

Az Európai Unió tagjaként Magyarország felelőssége tovább nőtt a szegényebb országok fejlesztésében, a nehezebb sorsban élők segítésében. Az EU-tagállamok 2002-ben, a mexikói Mon-

terrey-ben megrendezett világtalálkozó előtt tartott barcelonai EU- csúcsertekezleten kötelezettséget vállaltak arra, hogy 2006-ig a hivatalos fejlesztési támogatásra (ODA) fordított összeget EU-átlagban a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 0,39%-ára (az egyes tagállamok esetében legalább annak 0,33%-ára) emelik. A nem hivatalosan megfogalmazott EU-elvárás hazánk és több csatlakozó ország esetében az, hogy 2006-ra ériék el a 0,1%-os szintet. A 2001-ben végzett felmérés szerint Magyarországon ez az arány akkor 0,027%-ra volt tehető, és ismereteink szerint azóta sem javult érdemben. A Pénzügyminisztérium szakértői szerint a 0,1%-os uniós elvárás 2006-ra lényegében teljesíthető. 2004-től az EU közös költségvetéséhez történő pénzügyi hozzájárulásunk 4,68%-a ODA-ként számolható el, illetve a fejlődő országokban meglévő követeléseink egy részének elengedése is számottevően növeli segélyösszegünket.

Magyarországnak, mint donorországnak több további teendője is van a nemzetközi fejlesztési együttműködés területén:

- * Az eddigi fejlesztési projekteknél a képzési programok kerültek előtérbe, a biztonsági elemek túlsúlyával. A helyzet konszolidálódása esetén a továbbiakban a rehabilitációs és az ún. klasszikus, a magyar ágazati prioritások szélesebb körét felölelő fejlesztési programokra érdemes a hangsúlyt fektetni.
- * A források elosztásakor növelni kell az egy-egy országnak nyújtott fejlesztési támogatások (bilaterális ODA) arányát, figyelembe véve a partnerországok kéréseit, igényeit.
- * Erősíteni kell a részvételt az EU nemzetközi fejlesztési programjaiban.
- * Törekedni kell a hazai magán- és civil szféra jobb tájékoztatására, érdekeltségének erősítésére, pozícióinak javítására és megszilárdítására a hazai, az EU- és más donorközösségek pályázatain.
- * Folytatni és erősíteni kell a szakemberképzést.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról